

מבוא לסילבוס לכיתות י"א-י"ב

הסילבוס שלפניכם מיועד לסייע למורים ולמחנכים להפעיל את הממד העיוני בתכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית בכיתות י"א-י"ב, בהמשך ישיר לסילבוס של כיתה י'. בעוד בכיתה י' הודגשו מושגים ונושאים הקשורים לקהילה, בכיתות י"א וי"ב מורחב המבט אל החברה ואל המדינה.

הסילבוס לכיתה י"א הוא בסימן **"אני והחברה"**. הלמידה תתמקד בפיתוח המוטיבציה של התלמידים ומסוגלותם לזהות צרכים בחברה הישראלית וליזום מענים להם. במסגרת זו, יילמדו מושגים ונושאים הקשורים לערכים ולצרכים חברתיים במדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית (ראו לדוגמה בפעילות **"דואגים לחברה"**). תכנים אלה יילמדו הן במסגרות זמן המיועדות לתכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית, הן בשיעורים בתחומי הדעת השונים.

הסילבוס לכיתה י"ב הוא בסימן **"אני והמדינה"**, והוא מדגיש את החיבור בין ההתנסויות במעורבות חברתית לבין אזרחות פעילה ומחויבת במדינת ישראל (ראו בפעילות **"בדרך לאזרחות בוגרת"**).

בכיתות י"א וי"ב מצופה מהתלמידים ליזום פרויקט, לתכנן ולבצעו.

כיתה י"א

מטרות כלליות

- א. לקשר בין תהליכים של גיבוש זהות אישית, תרבותית, אזרחית ולאומית לבין ההתנסות במעורבות החברתית.
- ב. לטפח מחויבות לפעול למימוש ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, דמוקרטית ורב תרבותית (בהתאמה לערכים החברתיים והתרבותיים של אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית).
- ג. לפתח בקרב התלמידים מסוגלות עצמית ואמון ביכולותיהם.

מטרות אופרטיביות

1. לפתח בקרב התלמידים מוטיבציה ויכולת לזהות צרכים בחברה האזרחית בישראל וליזום מענים לצרכים אלה.
2. לפתח בקרב התלמידים כישורים של ניהול עצמי, הכוונה עצמית, וויסות רגשי וחוסן נפשי.
3. להקנות מיומנויות הדרושות לייזום, תכנון וביצוע פרויקטים חברתיים ואזרחיים.
4. לפתח בקרב התלמידים מסוגלות לזהות מצבים מורכבים בהתנסות במעורבות חברתית, ולהתמודד איתם.

5. לעודד את התלמידים ליצור חיבורים בין ההתנסויות במעורבות חברתית לבין מצבי חיים אישיים, לימודיים וחברתיים בהקשרים אחרים.

ההתנסות במעורבות חברתית בכיתה י"א כוללת, כמו בכיתה י', **התנסות אישית ופרויקט חברתי קבוצתי**. הסילבוס מתייחס לשני סוגי ההתנסות.

התנסות אישית

במהלך **כיתה י"א**, התלמידים מחויבים ל-30 שעות התנסות אישית במעורבות חברתית בקהילה. הם יכולים להמשיך לפעול במקום ובתפקיד שבהם התנסו בכיתה י', או לבחור במקום התנסות אחר או בתפקיד אחר. הליווי העיוני והאישי של ההתנסות האישית דומה לליווי שנעשה בכיתה י'. מומלץ לקיים ליווי אישי של התלמידים לתמיכה, לרפלקציה ולהבניית הלמידה, זאת מלבד השיעורים העיוניים בכיתה. הליווי ייעשה על-ידי מורה מלווה במסגרת השעה הפרטנית.

הפרויקט הקבוצתי

בסילבוס של **כיתה י"א**, מודגש נושא **הפרויקט הקבוצתי**. המטרה היא לעורר בקרב התלמידים מוטיבציה למעורבות חברתית ולפתח בהם את היכולת לזהות צרכים בחברה האזרחית בישראל ואת היכולת ליזום מענים לצרכים אלה, וכן להקנות להם מיומנויות הדרושות לייזום, לתכנון ולביצוע פרויקטים חברתיים ואזרחיים. הכוונה היא להעצים את התלמידים ולעודד אותם ליזום פרויקטים חברתיים בהתאם לצרכים שיזוהו על-ידם ובהתאמה לכישוריהם ולתחומי התעניינותם.

מומלץ שלכל קבוצת פרויקט יהיה **מורה מלווה** (מחנך, מורה מקצועי או דמות חינוכית אחרת), שיסייע לתלמידים לאורך כל תהליך הפרויקט: איתור צרכים, תכנון, ביצוע, רפלקציה, שיתוף והערכה.

על מנת לסייע לאנשי החינוך בהפעלת התכנית העיונית ובהובלת הפרויקטים, הוכנו **חומרי עזר** למורים המלווים, נוסף על מערכי ההפעלות לתלמידים. לצורך הפעלת הפרויקט, אפשר גם להשתמש במודל ה-PBL – **למידה מבוססת פרויקטים**.

כיתה י"ב

מטרות כלליות

א. להעלות למודעותם של התלמידים את אחריותם ואת יכולתם להשפיע על הסביבה ועל החברה הישראלית כאזרחים פעילים ומעורבים.

ב. לטפח את מוכנותם של התלמידים לממש את עצמם במשימות ובתפקידים התורמים לקהילה, לחברה ולמדינה (בהתאמה לערכים החברתיים והתרבותיים של אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית).

מטרות אופרטיביות

1. להביא את התלמידים לראות במעורבות החברתית מרכיב חשוב במחויבותיו של האזרח הבוגר במדינת ישראל, במקביל למחויבות לחוקי המדינה, לשירות צבאי או אזרחי, לפעילות התנדבותית לסוגיה וכדומה.
2. לסייע לתלמידים לזהות תהליכים אישיים שעברו לאורך שלוש שנות ההתנסות במעורבות החברתית.
3. להקנות כלים להפצת ערך המעורבות החברתית בקרב קבוצות ואוכלוסיות נוספות.

בכיתה י"ב, ההתנסות המעשית במעורבות חברתית כוללת **פרויקט חברתי קבוצתי** בלבד.

הכוונה היא שההתנסות בפרויקט יזמי תעצים את מודעותם של התלמידים ליכולת ההשפעה שלהם ותקדם את מודעותם לכך שמעורבות חברתית פעילה היא מרכיב חשוב וחיוני בזהותם כאזרחים המעורבים במדינת ישראל והמחויבים לה.

כמו בשנים הקודמות, מומלץ שלכל קבוצת פרויקט יהיה **מורה מלווה** (מחנך, מורה מקצועי או דמות חינוכית אחרת), שיסייע לתלמידים לאורך כל תהליך הפרויקט: איתור צרכים, תכנון, ביצוע, רפלקציה, שיתוף והערכה.

על מנת לסייע לאנשי החינוך בהפעלת התכנית העיונית ובהובלת הפרויקטים הוכנו **דפי עזר** למורים המלווים, בנוסף למערכי ההפעלות לתלמידים.

לצורך הפעלת הפרויקט, אפשר להשתמש גם במודל ה-PBL – **למידה מבוססת פרויקטים**.

בכיתה י"ב, חשוב להעניק לתלמידים הזדמנות להתבונן בתהליך שעברו בהתנסויותיהם במעורבות חברתית לאורך השנים, והזדמנות לברר כיצד תרמו התנסויות אלה להתפתחותם האישית ולגורמים בסביבתם.

כמו כן חשוב לתת לתלמידים במה להציג את התנסויותיהם כדי לשמש דוגמה לתלמידי השכבות הצעירות יותר.

הפעילות העיונית מכוונת להעלות למודעותם של התלמידים את מקומה של המעורבות החברתית בין המחויבויות השונות של האזרח הבוגר במדינת ישראל ואת חשיבותה, ולהעצים את מסוגלותם של התלמידים ואת מוכנותם לממש את כישוריהם במסגרת מחויבויות אלה.

הפעלת הסילבוס

בכיתה י"א, יוקדשו לתכנית העיונית 21 שעות, מתוכן 6 שעות חינוך ו-15 שעות נוספות במהלך השנה, בימי מוקד או במסגרות אחרות.

בכיתה י"ב, יוקדשו לתכנית העיונית 4 שעות לפחות.

רכז המעורבות בבית הספר – בשיתוף היועץ, הרכז החברתי ורכזי השכבות – יבנה תכנית למידה ויכלול בה את ההפעלות המתאימות לכיתה ולקבוצת הפרויקט – על-פי שיקול דעתו ובהתייעצות עם המחנכים ועם המורים המקצועיים.

אפשר להיעזר, מלבד בהפעלות המוצעות, גם בחוברות של מינהל חברה ונוער:

- [להיות אזרח](#)
- [מחויבות אישית – מעורבות בקהילה](#)
- [ערבות ומעורבות](#)
- [תעודת בגרות חברתית.](#)

בתכנית הלמידה הכוללת בחינוך החברתי לכיתות י"א-י"ב יש ליצור שילוב בין תכני התכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית לבין התכנים והפעילויות של [תכנית הליבה לשיעורי חינוך](#) לכיתה י"א - לחיות במדינה יהודית דמוקרטית, ולכיתה י"ב - לקראת אחריות אזרחית ולאומית.

כמו כן, מומלץ להעשיר את התכנית בשיעורים בתחומי הדעת בנושאים רלוונטיים, במיוחד לשם הרחבת העיסוק בערכים חברתיים, בחברה הישראלית ובצרכיה ובהבנת המשמעויות של אזרחות פעילה במדינת ישראל.

חברי ועדת ההיגוי לתכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית" בביה"ס העל-יסודי

יו"ר הוועדה: נאמן טליה, מנהלת אגף תכנית, תכניות, הכשרה והשתלמויות, מינהל חברה ונוער.

רכזת הוועדה: שפירא עדי, אגף תכנים, תכניות, הכשרה והשתלמויות, מינהל חברה ונוער.

חברי הוועדה (לפי סדר האל"ף-בי"ת): ארז חנה (מינהל ח"ן), בכר שרי (מינהל ח"ן), בר זיו (ראש תחום חינוך, נוער וצעירים במרכז השלטון המקומי), בריל יעל (שפ"י), גוטמן סימא (מינהל ח"ן), גלנטה נמרוד (מנהל מחלקת נוער וקהילה בנס-ציונה ויו"ר האגודה למנהלי יחידות), דנה גילי (מינהל ח"ן), הייכל עלי (החברה הערבית), טימן איתן (מינהל ח"ן), לואין עמליה (מינהל ח"ן), פרידמן דנה (מזכירות פדגוגית), קמינסקי אבי (יו"ר איגוד מנהלי אגפי החינוך בראשויות המקומיות ומנהל מחלקת חינוך בעיריית אשקלון), קנולר-לוי רות (מינהל ח"ן), קראוס אלירז (מזכירות פדגוגית), רוזנברג אילנה (פיתוח מקצועי), רוט קרן (שפ"י), שאולוף נירית (האגף העל-יסודי).

צוות פיתוח התכנים לעל-יסודי

מרכזות הצוות: לואין עמליה (מינהל ח"ן), בריל יעל (שפ"י).

חברי הצוות (לפי סדר האל"ף-בי"ת): ארז חנה (מינהל ח"ן), ברג אורית (שפ"י), גוטמן סימא (מינהל ח"ן), דנה גילי (מינהל ח"ן), הייכל עלי (החברה הערבית), ידיד נטע (שפ"י), נגר טליה (מזכירות פדגוגית), עמנואל אפרת (חמ"ד), פרידמן דנה (מזכירות פדגוגית), צחור גלי (מינהל ח"ן), רוט קרן (שפ"י), שפירא עדי (מנהל ח"ן).

כתיבה ועיבוד: ברג אורית (שפ"י), גוטמן סימא (מינהל ח"ן), דינור רונית (מינהל ח"ן), צחור גלי (מינהל ח"ן), שפירא עדי (מינהל ח"ן).

עריכה לשונית: חבה אפרת.